

ความมั่นคงของมนุษย์ : พื้นฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางสังคม

รัฐบาลของหลายประเทศถือว่าความมั่นคงของมนุษย์เป็นพื้นฐานสำคัญของความมั่นคงของประเทศ ประเทศไทยมีกระทรวงที่มีชื่อว่า กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (www.m-society.go.th) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2545 มีหน้าที่ดูแลให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ด้อยโอกาส คนยากจน ผู้พิการ สตรี เด็กและเยาวชน และผู้สูงอายุ รวมงานเดิมของกรมประชาสงเคราะห์ (เดิมสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) สำนักงานคณะกรรมการ

ส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานสตรีแห่งชาติ เป็นต้น¹

งานความมั่นคงของมนุษย์มุ่งในด้านวิเคราะห์และวางนโยบายเกี่ยวกับปัญหาที่มีผลต่อความปลอดภัยพื้นฐานและความเป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกบุคคล รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนจากเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่ตนเองไม่สามารถควบคุม การคุกคามความเป็นอยู่และการพัฒนาทั้งที่เกิดจากสังคมและธรรมชาติ จะเน้นเรื่อง

¹กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ดูแลผู้ประสบปัญหาต่างๆ ทางสังคม ดังนี้

- ด้านสุขภาพ (ติดยาเสพติด เป็นโรคร้ายแรง/เรื้อรัง โรคเอดส์)
- ด้านการศึกษา (พฤติกรรม ไม่มีทุนการศึกษา ไม่ได้รับการศึกษาตามเกณฑ์)
- ด้านที่อยู่อาศัย (พวกเร่ร่อน ไม่อยู่เป็นหลักแหล่ง)
- ด้านส่วนบุคคล (ช่วยตัวเองไม่ได้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่มีคนอุปการะ คนพลัดหลง ผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์)
- ด้านเศรษฐกิจ (ขอทาน เลี้ยงดูบุตรไม่ได้ ไม่มีงานทำ ไม่มีทุนประกอบอาชีพ รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ถูกเลิกจ้าง/นายจ้างเอาเปรียบ มีหนี้สิน)
- ด้านเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ - เด็ก ผู้หญิง แรงงานพื้นฐาน

สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีของความเป็นคน (Human Dignity)² และประชาธิปไตย รวมทั้งปัญหา ภาวะสุขภาพ เช่น จำนวนประชากร การจัดหา อาหาร โรคภัยไข้เจ็บ ความเดือดร้อนของประชาชนใน ระหว่างสงคราม

คนที่เดิมอาจจะใช้ชีวิตที่สะดวกสบาย แต่มี เหตุร้ายหรือวิกฤตการณ์เกิดขึ้น แม้ในสังคมสมัย ใหม่และพัฒนาอย่างดีแล้ว ถ้าเกิดเหตุร้ายใน พื้นที่ข้างเคียง เช่น เกิดการสู้รบในประเทศเพื่อน บ้าน ก็มักจะมีผู้ลี้ภัยเข้ามา คนที่อยู่เดิมย่อมได้ รับความเดือดร้อนด้วย

สหประชาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์ ความปลอดภัย หรือ สิทธิส่วนบุคคลไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ แต่ที่เป็นเรื่อง ใหม่คือปัจจุบันมีปัญหาใหม่ๆ ที่ทำลายความ มั่นคงของมนุษย์ รัฐบาลของหลายประเทศ และ กลุ่มอิทธิพล ที่ไม่ได้เป็นประเทศหรือกลุ่มข้าม ชาติที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actors) ถือเอาเรื่องนี้เป็นสำคัญ

องค์การระหว่างประเทศอย่างเช่น สห- ประชาชาติมีงานทางด้านนี้ค่อนข้างมาก และใน การเรียงลำดับการพัฒนาในปัจจุบันจะไม่คิด

² หมายถึง ความสามารถควบคุมชีวิตตนเอง และกำหนดความต้องการของตนเองได้ มีศักดิ์ศรีไม่ถูกดูถูก ไม่ถูกปิดกั้น ในการที่จะเข้าร่วมในชีวิตของชุมชน เช่น คนพิการสามารถทำงานที่มีเกียรติได้ด้วยความสามารถของตนเอง ไม่ใช่ว่า ได้รับเงินจากการกุศล หรือได้สิทธิพิเศษที่ไม่จำเป็น

เฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจ แต่จะมี Human Development Index ด้วย ซึ่งรวมเรื่องอายุเฉลี่ยและระดับการศึกษา ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ทำให้เห็นว่าที่จริงแล้ว ความมั่นคงของมนุษย์สามารถเพิ่มได้มากโดยเพิ่มการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ยิ่งไม่มีองค์การระหว่างประเทศเข้ามาดูแล สิทธิส่วนบุคคลก็ยิ่งถูกละเมิด เช่น เด็กและสตรีถูกล่อลวงไปใช้แรงงานหนัก หรือทำธุรกิจทางเพศ โดยไม่มีผู้ใดทักท้วง

การวิเคราะห์เรื่องความมั่นคงของมนุษย์ทำได้ยาก เพราะแต่ละสังคมมีความคาดหวังต่อความมั่นคงต่างกัน เช่น สังคมที่พัฒนาแล้วจะกลัวการก่อการร้าย หรือภาวะอากาศเปลี่ยนแปลง ในขณะที่คนในถิ่นที่ยังด้อยพัฒนาอาจจะกังวลแต่เรื่องว่าจะหาอาหารมือต่อไปได้อย่างไร ในแอฟริกาที่มีผู้ป่วยโรคเอดส์มาก แต่ไม่มีปัญหาเรื่องโรค SARS ซึ่งแพร่ไปทั่วโลกโดยการเดินทางทางเครื่องบิน

หัวข้อการสำรวจความมั่นคงของมนุษย์ของสหประชาชาติ

สหประชาชาติกำหนดหัวข้อการสำรวจเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ดังนี้

- ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
- ความมั่นคงด้านอาหาร
- ความมั่นคงด้านสุขภาพ
- ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม
- ความมั่นคงส่วนบุคคล
- ความมั่นคงของชุมชน
- ความมั่นคงทางการเมือง

สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

สิทธิมนุษยชน

ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา สิทธิ

มนุษยชน (human rights) เป็นเรื่องสำคัญ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ความมั่นคงระหว่างประเทศ เป็นรากฐานสำคัญด้านหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ แต่แล้วยังถกเถียงกันไม่จบไม่สิ้นว่า สิทธิมนุษยชนคืออะไร คนเราควรจะมีสิทธิเพียงไร การที่บุคคลมีสิทธิมนุษยชนมากเกินไปเป็นอันตรายต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศหรือไม่

ประเทศยุโรปและอเมริกาเห็นเสรีภาพส่วนบุคคลสำคัญ แต่ในบางสังคม อาจเห็นว่าเสรีภาพส่วนบุคคลอาจเป็นการคุกคามวัฒนธรรมหรือศาสนา การใช้กำลังทหารเข้าไปหยุดยั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนอาจจะทำให้เกิดปัญหาด้านมนุษยธรรมได้เช่นกัน

หลังจากสงครามเย็น สภาสิทธิมนุษยชนดีขึ้นมากทั่วโลก ในยุโรปกลางและตะวันออก หลายประเทศหลุดพ้นจากการปกครองแบบเผด็จการ แม้ว่าการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจสิ้นสุดลง แต่หลายประเทศยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคที่มีเผ่าพันธุ์ที่ต่างกันเกิดการเรียกร้องการปกครองตนเอง เรื่องวัฒนธรรมและศาสนา กลายเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนาอาจทำให้เสียเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น ผู้หญิงอิสลามในบางประเทศไม่สามารถเปิดหน้าในชุมชน เรียนระดับสูงไม่ได้ ขับรถไม่ได้ ออกเสียงเลือกตั้งไม่ได้ ประเทศที่ประกาศว่าเป็นรัฐฆราวาส (secular states) ห้ามประชาชนแสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาในที่ชุมชน ก็ถูกประชาชนที่เคร่งศาสนาประณามว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นกัน เช่น สตรีตุรกี หรือฝรั่งเศส ห้ามคลุมศีรษะ การที่คนปัจจุบันเห็นว่าเรื่องพวกนี้ละเมิดสิทธิมนุษยชน อาจเป็นเพราะจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมเข้าครอบงำ แม้แต่ในโลกตะวันตก ความแตกต่างทางศาสนา ก็เป็นปัญหาสิทธิมนุษยชน ผู้หญิงคาทอลิกทำแท้งไม่ได้ ประเทศ

ไอร์แลนด์ห้ามไม่ให้ไปทำแท้งที่ประเทศอื่น ที่จริงก็ผิดกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ให้ประชาชนมีสิทธิเดินทางไปไหนๆ ตามใจชอบ ตอนที่ประเทศจีนและอินเดียพยายามคุมกำเนิด ก็มีการกล่าวว่า เป็นการผิดสิทธิมนุษยชนในด้านการมีบุตร ตอนที่มีปัญหาผู้ลี้ภัยเขมร เจ้าหน้าที่สหประชาชาติกล่าวตำหนิโครงการวางแผนครอบครัวในประเทศไทยว่า เป็นการทำลายเผ่าพันธุ์

ในสหรัฐอเมริกา มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญข้อที่ 14 (the Fourteenth Amendment) กล่าวถึงสิทธิของพลเมืองที่เสนอขึ้นหลังสงครามกลางเมืองอเมริกัน เพื่อให้สิทธิแก่คนที่เคยเป็นทาส เป็นกฎหมายที่ซับซ้อนและถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรัฐธรรมนูญอเมริกันมากที่สุด แต่ว่ากฎหมายในรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ให้สิทธินี้แก่คนที่มิบิดามารดาเข้าเมืองผิดกฎหมาย (illegal immigrants) ในขณะที่สหรัฐอเมริกาอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยคิวบาอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาได้ สำหรับคนเสติ (Haiti) จะต้องกลับประเทศ เว้นแต่เด็กที่เกิดในสหรัฐอเมริกา ซึ่งหมายความว่า พ่อแม่จะต้องเลือกระหว่างการเอาลูกกลับประเทศเสติซึ่งเป็นประเทศที่ยากจนมาก กับทิ้งไว้ที่สหรัฐอเมริกาเพื่ออนาคตที่สดใส พวกสิทธิมนุษยชนนานาชาติยังกล่าวหาสหรัฐอเมริกาว่า ละเมิดสิทธิของผู้เข้าเมืองจากเม็กซิโกด้วยการทรมาณต่างๆ นานา ประเทศยุโรปบางประเทศไม่ยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปสหรัฐอเมริกาเพราะว่ามีโทษประหารชีวิต องค์การ Human Rights Watch ยังกล่าวหาว่า สหรัฐอเมริกาละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยประการต่างๆ อีกหลายเรื่อง เช่น จำกัดสิทธิบางประการของผู้ที่ขอบดำเนินชีวิตไม่ตรงกับเพศที่ตนกำเนิดมา สิทธิของแรงงาน ตำรวจดู สภากุ้มไม่ดี แบ่งแยกเชื้อชาติ และไม่พิทักษ์สิทธิสตรี ฯลฯ

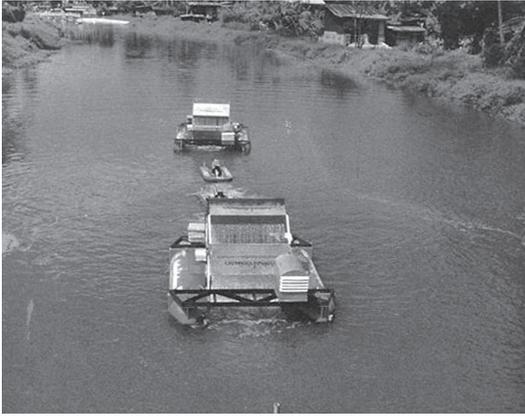

ในช่วงสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาส่งเสริมรัฐบาลที่มีแนวทางการปกครองแบบเผด็จการที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในยุคปัจจุบันนี้ส่งเสริมรัฐบาลที่ต่อสู้ลัทธิก่อการร้าย อย่างไรก็ตามสหรัฐอเมริกาก็ยังเป็นผู้นำในด้านสิทธิมนุษยชนในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ส่งทหารไปปกป้องสิทธิและเกียรติภูมิของชนชาติอื่น (เช่น อิรัก) กดดันประเทศอื่นที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน (เช่น จีน และ พม่า)

แอฟริกามีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนมาก เนื่องจากการสู้รบ มีผู้ลี้ภัย และผู้พลัดถิ่นจำนวนมากที่ถูกทรมานและเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเอดส์ แต่ว่าโอกาสที่จะได้รับการรักษามีน้อย

ในเอเชียมี Asian Values ที่ถือว่ารัฐที่เข้มแข็งต้องมาก่อนเสรีภาพ การทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายทำให้รัฐบาลหลายประเทศไม่เห็นว่าเป็นเรื่องเสรีภาพบุคคลมีความสำคัญ

ยุโรปยังพยายามรักษาสหประชาชาติมนุษยชน เมื่อขยาย NATO และ EU เข้าไปในเขตที่เคยเป็นยุโรปตะวันออกอยู่ได้สหภาพโซเวียต ประเทศเหล่านี้จะต้องรักษาสหประชาชาติมนุษยชนตามมาตรฐานในคาบสมุทรบอลข่านถึงจะไม่ค่อยมีการฆ่ากันแล้ว แต่ยังไม่มีการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในประเทศ

ยุโรปมีปัญหาเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรมและศาสนาของผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ตะวันออกกลางนั้นเป็นภูมิภาคที่มีปัญหาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนมาก มีบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น พวกปาเลสไตน์ อิสราเอล ประเทศต่างๆ ได้แก่ จอร์แดน โมร็อกโก ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ ลิเบีย ซีเรีย ตุรกี เยเมน และตุรกี และมีสถานการณ์ในอิรักเกิดขึ้น ถ้าสถานการณ์อิรักเป็นไปตามที่กำหนดไว้คือ มีสิทธิมนุษยชนประเทศอื่นๆ ก็จะต้องปรับปรุงการปกครองของตนให้ถูกต้อง ตามหลักสิทธิมนุษยชนยิ่งขึ้น

ดังนั้น สิทธิมนุษยชนทั่วโลกมีไม่เท่ากัน บางครั้งถ้ารัฐบาลคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศมากก็จะลดเรื่องสิทธิมนุษยชนลงไป³

ระดับของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยช่วยเพิ่มความมั่นคงของมนุษย์ เพราะมักส่งเสริมการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีมากกว่าการใช้ความรุนแรง ถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตยจะดี แต่ว่าการบวนการนำไปเกิดประชาธิปไตย อาจจะทำให้ทำลายเสถียรภาพของประเทศได้เช่นกัน ในกรณีที่เกิดกลุ่มการเมือง กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา ใช้ความรุนแรงในการได้อำนาจผ่านการเลือกตั้งหลักประชาธิปไตยในข้อการตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) อาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดกลุ่มแบ่งแยกดินแดนนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงหรือสงครามกลางเมืองได้ อย่างไรก็ตามหลักประชาธิปไตยช่วยพิทักษ์เสรีภาพทางการเมืองให้คนกลุ่มน้อย

มีการจัดลำดับความมีเสรีภาพซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยโดยการประเมินกระบวนการเลือกตั้ง ความหลากหลายทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปฏิบัติงานของรัฐบาลว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อ การใช้กฎหมายและสิทธิส่วนบุคคล ผลของการประเมินสรุปได้ว่าประเทศที่ถือว่ามีความมีเสรีภาพมีจำนวนมากขึ้นในเวลา 30 กว่าปี การมีเสรีภาพมีปฏิสัมพันธ์กับการเพิ่ม GDP แสดงว่าดีสำหรับเศรษฐกิจด้วย

³ เราอาจสรุปเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ดังนี้

- มนุษย์มีสิทธิและสถานะสากลที่ใครจะละเมิดมิได้ ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ เพศ วัย ฯลฯ
- มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่
- มีอิสรภาพ
- มีเสรีภาพในการคิดและแสดงความคิดเห็น
- มีกฎหมายคุ้มครองเท่าเทียมกัน
- ไทยมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (Office of the Human Rights Commission of Thailand)
- สหประชาชาติ

ประโยชน์ของประชาธิปไตยต่อความมั่นคงของมนุษย์

○ ในระบอบประชาธิปไตยมักจะมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนน้อย

○ ความเป็นประชาธิปไตยจะมีปฏิสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

○ ในระบอบประชาธิปไตยมีการกระจายอำนาจสู่ประชาชน

แม้จะมีประชาธิปไตย รัฐบาลที่เข้มแข็งจึงจะต่อสู้ผู้ก่อการร้ายได้ แต่ถ้าวรัฐบาลแข็งเกินไปและจำกัดสิทธิของประชาชนก็อาจจะทำให้มีขบวนการก่อการร้ายเพิ่มขึ้น เมื่อมีการก่อการร้าย เพื่อความปลอดภัยต้องยอมเสียเสรีภาพ เช่น การถูกตรวจค้น หรืออาจไปไหนๆ ไม่ได้ตามอำเภอใจ

ประชากรและการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์

โลกของเรามีทรัพยากรและเนื้อที่จำกัด แต่ว่าประชากรของโลกเพิ่มขึ้นมากในคริสต์ศตวรรษที่ 20 การเพิ่มประชากรเกี่ยวข้องกับความมั่นคงดังนี้

○ ประเทศที่มีเทคโนโลยีสูงที่ประสบปัญหาประชากรเพิ่มขึ้น (เนื่องจากคนตายน้อยลง) แต่ขาดทรัพยากรอาจจะไปยึดครองประเทศอื่น

○ ในทางดี เมื่อมีประชากรเพิ่มจะมีคนมากพอที่สามารถคิดนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น การค้าขาย ซึ่งอาจลดความขัดแย้งได้

○ ประชากรในชนบทเพิ่มขึ้น อาจจะทำให้มีปัญหาเรื่องการถือครองที่ดิน ความขัดแย้ง การบุกรุกป่า ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นอันตรายต่อความมั่นคง คนในชนบทอาจจะต้องเข้ามาหางานทำในเมือง ทำให้เกิดปัญหาในเมืองหางานทำไม่ได้ มีปัญหาเกี่ยวกับคนที่อยู่ในเมือง อาจก่ออาชญากรรมและความรุนแรง

○ การย้ายถิ่นเข้าไปในที่ที่มีคนอยู่มาก่อน ซึ่งมีลักษณะทางสังคมหรือวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน ทำให้มีปัญหา

○ การย้ายถิ่นหรือการเคลื่อนย้ายประชากรข้ามประเทศ เกิดจากความต้องการที่จะหนีจากบริเวณที่มีความขัดแย้ง หรือถูกบีบให้ออกไป เพราะว่ามีเชื้อชาติต่างจากคนส่วนใหญ่ หรือว่ารัฐบาลอาจจะส่งประชาชนออกไปอยู่ในดินแดนที่ยึดครองได้ใหม่ หรือเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลควบคุมไม่ได้ หรือว่าคนย้ายถิ่นอาจจะไปหาอนาคตทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเดิม การเดินทางย้ายถิ่น ทำได้ง่ายเพราะว่าการคมนาคมสะดวก มีคนที่ต้องการออกนอกประเทศมากกว่าประเทศที่ต้องการรับประเทศเจ้าของบ้านมักไม่ชอบคนย้ายถิ่นหรือผู้ลี้ภัยเพราะอาจก่อปัญหาได้หลายอย่าง เช่น ค้ายาเสพติดหรือขนย้ายเงินไปให้ขบวนการก่อการร้าย

○ ปัจจุบัน แม้ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้น แต่หลายประเทศมีแนวโน้มที่จะมีเด็กเกิดใหม่น้อยลง คนอายุยืนขึ้นก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น ครอบครัวมีขนาดเล็กลง ความสัมพันธ์ และ

เศรษฐกิจในครัวเรือนเปลี่ยนไป คนในวัยทำงานต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุมากขึ้น สังคมจะต้องคิดวิธีการบริการผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่เสียชีวิตแต่ว่าสุขภาพไม่ดี หรือพิการ

แนวโน้มด้านประชากร

แอฟริกามีปัญหาสุขภาพ ปัญหาคนย้ายถิ่น ความขัดแย้งแบบรุนแรง ประชากรเพิ่มเร็ว ทั้งๆ ที่มีโรคเอดส์ระบาดมากกว่าที่อื่น ขาดคนดูแลด้านสุขภาพ

ตะวันออกกลางมีอัตราความเจริญเติบโตของประชากรมากกว่าความเติบโตทางเศรษฐกิจ มีปัญหาความยากจน

เอเชียแปซิฟิกเป็นเขตที่ประชากรหนาแน่น แต่พัฒนาได้ค่อนข้างดี ประชากรมีอายุค่อนข้างยืน แต่ยังมีปัญหาเรื่องการไม่รู้หนังสือ ปัญหาการอพยพเข้าเมือง มีมลพิษทางน้ำและอากาศ

ยุโรปตะวันออกและเอเชียกลาง ยังมีปัญหาสุขภาพและความยากจน บางประเทศอาจจะมีโอกาสที่ได้เข้า EU บางประเทศยังดูแลความมั่นคงของตนเองไม่ได้

ลาตินอเมริกาและคาริเบียน อัตราการเกิดลดลงเล็กน้อย สตรีเสี่ยงต่อการตายเวลาคลอดบุตร มีปัญหาโรคเอดส์และเด็กวัยรุ่นตั้งครรรค์จำนวนมาก มีโสเภณีเด็กมาก ประชากรเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่

มีปัญหาในตะวันออกกลางที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นเด็กวัยรุ่นชาย ต้องออกไปหางานทำ แต่ไม่มีความรู้พอ

ในประเทศที่พัฒนาแล้วเด็กวัยรุ่นที่จะกลายเป็นผู้สูงอายุในอนาคต จะมีปัญหาคือไม่มีใครดูแลผู้สูงอายุรุ่นนี้

ในโลกนี้ประชากรอายุต่ำกว่า 25 ปีมีอยู่ 50% ประมาณ 20% อายุระหว่าง 10 ถึง 19 เด็กวัยรุ่น 87% อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา มีฐานะยากจนหลายคนไม่มีพ่อแม่ (มีไม่นานที่พ่อแม่เป็นโรคเอดส์ตาย) หรือพ่อแม่ยากจนมาก อยู่ในถิ่นที่มีภัยพิบัติ การย้ายถิ่น เป็นคนพิการหรือเจ็บป่วย เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เด็กถูกจับไปเป็นทหาร

การย้ายถิ่นและผู้ลี้ภัย

ในเรื่องการย้ายถิ่นและการลี้ภัยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

เด็กวัยรุ่นในตะวันออกกลางเพิ่มจำนวนขึ้น แต่ยุโรปมีประชากรลดลง ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 น่าจะมีคนย้ายถิ่นมากขึ้น ปัจจุบันนี้การเดินทางไปสหรัฐอเมริกาทำได้ยากขึ้น จึงมีการย้ายเข้ายุโรป ทำให้มีคนต่างชาตินี้มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ สถานะไม่มั่นคง ผู้ย้ายถิ่นมักจะยังติดต่อกับบ้านเดิม คนเหล่านี้มักจะเข้าข้างใดข้างหนึ่งที่กำลังขัดแย้ง อาจมีผลก่อให้เกิดกระบวนการข้ามชาติ อีกประการหนึ่งคนเก่งๆ มีการศึกษาดีมักจะออกนอกประเทศ ไม่กลับมาพัฒนาบ้านเมืองของตน

สหรัฐอเมริกามีพวกที่เรียกว่าลาติโน (Latino) หรือฮิสปานิก (Hispanic) เป็นพวกที่พูดภาษา

สเปน Prof. Huntington เกรงว่าต่อไปประเทศ จะแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ทั้งด้านวัฒนธรรมและภาษา นำสังเกตว่าปัจจุบันยังมีคนที่เห็นว่า มีสังคม ที่มีสภาพเหนือกว่า เช่น การเป็นฝรั่งผิวขาว การเกิดมาเป็นชาย การนับถือคริสต์ศาสนา นิกาย โปรเตสแตนต์

ปัจจุบันนี้นักวิชาการมักเห็นกันว่า ควรจะ ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม สมัยนี้ เป็นยุคโลกาภิวัตน์

Huntington เห็นว่าคนมาจากลาตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเม็กซิโกมักจะมีลูกมากกว่าคน ผิวดำ และคนพื้นเมืองอเมริกันเดิม (อินเดียนแดง) ถ้าคนเม็กซิโกเล็กเข้ามาในสหรัฐอเมริกา แรงงาน ต่างตัวก็จะลดลง คนสหรัฐฯ ที่ยากจนจะมีงาน ทำ คนที่อพยพเข้ามาก่อนหน้านี้ก็จะมีการศึกษา มากขึ้น

ผู้อพยพจากเม็กซิโกสำคัญ เพราะชายแดน ติดกัน มีมากจนอาจจะมากกว่าคนดำ กลายเป็น เผ่าที่มีมากที่สุด在美国 คนที่เข้ามาส่วนใหญ่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และคนฮิสปานิก ไม่สู้จะกลมกลืน เข้ากับบรรทัดฐานทางการเมือง และวัฒนธรรมแบบอเมริกัน แต่จะรักษาประเพณี ของตนเอง

คนส่วนมากในโลกย้ายถิ่นเนื่องจากแรงกดดัน ทางสังคมและเศรษฐกิจ บางส่วนต้องอพยพ เนื่องจากการกระทำของคนหรือภัยธรรมชาติ สหประชาชาติให้คำจำกัดความของผู้ลี้ภัย (refugee) ว่าเป็นคนที่ต้องออกมานอกประเทศเพราะ เกรงว่าจะถูกกลั่นแกล้งเนื่องจากสาเหตุด้านเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความเห็นทางการเมือง มีผู้ลี้ภัย บางส่วนที่กลับประเทศไปแล้ว แต่ยังต้องการ ความช่วยเหลือในการสร้างชีวิตใหม่ คนพื้นเมือง ที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพของผู้ลี้ภัย คนที่ไม่มีสัญชาติ และคนที่ต้องย้ายถิ่นในประเทศของ

ตนเอง (internal displaced person - IDP)

บุคคลที่สหประชาชาติ (UNHCR) กำหนด ให้เป็นผู้ลี้ภัย อาจจะถูกรัฐบาลของเจ้าของประเทศ กีดกันและเรียกว่าเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิด กฎหมาย (illegal immigrants) ไม่มีสถานะเป็น ผู้ลี้ภัย (refugee status)

ผู้ลี้ภัย และ IDP ต้องหนีออกจากบ้านเกิด เพราะมีภัยรุนแรง และมักจะเผชิญกับสภาพต่อไปนี้

- สภาพค่ายผู้ลี้ภัยโดยทั่วไปมักจะไม่ดี และไม่ปลอดภัย

- ผู้ลี้ภัยเกือบไม่มีอะไรติดตัวมา บางครั้ง จำเป็นต้องไปประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต พวกผู้หญิง บางที่ต้องไปเป็นโสเภณี

- ผู้ลี้ภัย หรือผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิด กฎหมายมักจะเป็นที่เกลียดชังของชาวบ้าน เพราะ เห็นว่าไปแย่งที่ทำมาหากิน หรือได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกมาก บางที่มีปัญหาว่า เป็นคน ต่างเชื้อชาติ และต่างศาสนา

- ผู้ลี้ภัยต่างชาติต่างภาษาไม่ประสบความสำเร็จในเมืองที่ไปอยู่ ไม่สามารถทำงานที่ เหมาะสม จึงก่อความวุ่นวาย

- แม้แต่เมื่อผู้ลี้ภัยกลับบ้านหลังจาก ปัญหาความขัดแย้งสิ้นสุดลงก็ยังมีปัญหาต่างๆ บุคคลเหล่านี้ยังมีแผลในจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกเด็กๆ พวกที่เป็นอดีตผู้ลี้ภัยเหล่านี้ต้องการ ความช่วยเหลือในการสร้างชีวิตใหม่ ทั้งด้านวัตถุ และด้านวัฒนธรรมประเพณี บางครั้งเมื่อผู้ลี้ภัย กลับบ้าน ต้องไปแย่งที่อยู่พวกที่มีอายุที่นั่นแทนตน หรือสร้างความเดือดร้อนจนคนที่อยู่ทนไม่ได้ ต้อง ย้ายไป ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาใหม่

- ความขัดแย้งทางการเมืองการทหารเป็นเหตุ ใหญ่ที่ทำให้คนพลัดถิ่น แต่ก็มีเหตุอื่นด้วย เช่น การปฏิรูปที่ดิน การพัฒนาการเกษตร การสร้าง เขื่อน การพัฒนาเมือง ภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง

น้ำท่วม ดินถล่ม แผ่นดินไหว หรือเกิดพายุ

IDP เป็นภาวะของรัฐบาล แต่บางครั้งรัฐบาลหรือบุคคลที่รัฐบาลสนับสนุนเป็นคนทำให้เกิด IDP พวกนี้ได้แก่ คนที่อยู่ในสลัม ผู้บุกรุกที่ดินถูกไล่ออกจากสลัม คนที่ได้รับเคราะห์กรรมมากที่สุด ได้แก่ ผู้หญิง เด็ก คนกลุ่มน้อยในด้านเชื้อชาติและศาสนา และคนจน

ปัญหาการช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นและผู้ลี้ภัย

รัฐบาลต่างประเทศและหน่วยงานของสหประชาชาติทำงานได้ยาก เพราะว่าต้องเคารพบูรณภาพของประเทศ รัฐบาลหลายประเทศเห็นว่าผู้ที่เข้ามาในประเทศเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย (illegal immigrants) มักถูกผลักดันออก พวกที่ไปปฏิบัติงานช่วยเหลือถูกโจมตี ถูกจับเป็นตัวประกัน สถานที่ที่ไปทำงานไม่มีถนนหนทาง น้ำ ไฟ เครื่องอำนวยความสะดวกอะไรเลย เจ้าหน้าที่ UN เช่น UNICEF, World Food Program (WFP) และ UNHCR ถูกฆ่าไปมากมาย สิ่งของที่นำไปบรรเทาทุกข์ถูกปล้น แย่งชิง คนของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (The International Committee of the Red Cross - ICRC) ก็ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกัน เหตุการณ์สะเทือนขวัญคนทั่วโลกที่ร้ายแรงที่สุดคือการที่ผู้ก่อการร้ายระเบิดสังหาร Mr. de Mello ผู้อำนวยการกิจการว่าด้วยมนุษยธรรมของสหประชาชาติที่เข้าไปปฏิบัติการช่วยเหลือชาวอิรักที่ประสบภัยสงครามและทีมงานของเขา ตั้งแต่นั้น สหประชาชาติถอนออกจากอิรัก จนกระทั่งต้นเดือนสิงหาคมปีนี้ (ค.ศ. 2007) ผู้แทน

สหรัฐอเมริกายอกร้องให้สหประชาชาติเข้าไปทำงานด้านมนุษยธรรมอีก สหรัฐอเมริกาจะนำกองกำลังนานาชาติทำงานด้านการทหารต่อไป⁴

อาหารและสุขภาพ

บุคคลที่ได้รับอาหารพอเพียงและถูกต้องตามหลักโภชนาการจะทำให้มีสุขภาพดี มีชีวิตที่มีความสุข ร่างกายแข็งแรง สมอองแจ่มใส สามารถรับการศึกษา และประกอบอาชีพได้ ถือเป็นความมั่นคงของมนุษย์อย่างหนึ่ง กล่าวกันว่าความมั่นคงด้านอาหารเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณอาหารที่มีอยู่ไม่พอสำหรับความต้องการเนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้น เช่น ประเทศในแอฟริกาหลายประเทศมีเด็กตายเพราะขาดอาหาร มีคนที่อยู่ในสภาพโภชนาการบกพร่อง ผู้ที่ได้รับอาหารไม่พอจะไม่มีความต้านทานโรค ยิ่งไปกว่านั้นประเทศที่ยากจนยังไม่มียาประมาณค่ายาหรือการรักษาพยาบาล แม้แต่คนที่พอมีอันจะกินยังมีปัญหาเป็นโรคติดต่อ เช่น HIV/AIDS และ SARS

ที่จริงแล้วมนุษย์สามารถผลิตอาหารได้มากขึ้นเพราะมีเทคโนโลยีในการผลิตอาหารที่ดีขึ้น แต่มีปัญหาการกระจายอาหารที่ไม่เท่ากัน การวัดภาวะเศรษฐกิจอย่างหนึ่งคือ วัดว่าครอบครัวจ่ายเงินเป็นค่าอาหารกี่เปอร์เซ็นต์

กล่าวโดยรวมแล้วรายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้นทั่วโลก ครอบครัวบริโภคเนื้อและผลผลิตจากสัตว์เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มการผลิตธัญพืชเพื่อให้ประชากรที่จะเพิ่มขึ้นมาก

⁴ การจัดการผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ จะใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. จัดการให้อยู่ในประเทศที่มีอาศัยเป็นการถาวร
2. ไปประเทศที่สาม
3. กลับประเทศเดิม

บริโภคได้อย่างเพียงพอ แม้กระนั้นก็ยังจะมีเด็กทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแอฟริกาและเอเชียใต้ที่จะต้องหิวโหย

ความมั่นคงด้านอาหารยังหมายถึงคุณภาพของอาหาร โรคของสัตว์มีผลต่อสุขภาพคน เช่น โรควัวบ้าในอังกฤษทำให้ธุรกิจเนื้อสัตว์ตกต่ำ เพราะเป็นโรคที่ติดต่อถึงคนได้ มีการโต้เถียงกันว่าอาหาร GMO หรืออาหารที่ผลิตขึ้นโดยวิธีการใหม่ๆ เป็นอันตรายหรือไม่ อาหารที่มีสารเคมี เช่น ยาปราบศัตรูพืชปนเปื้อน

เหตุที่ทำให้เกิดการขาดอาหารรุนแรง (severe malnutrition) คือ การลี้ภัยสงคราม การโยกย้ายถิ่น การผลิตอาหารไม่เพียงพอ และการเลือกอาหาร การขาดอาหารมีทั้งการขาดโปรตีนและสารพลังงาน (แป้ง, ไขมัน) ที่ทำให้เกิดภาวะ kwashiorkor และ marasmus การขาดวิตามินแร่ธาตุ เช่น ขาดไอโอดีน, ธาตุเหล็ก, วิตามิน A

โรคต่างๆ สามารถติดต่อข้ามแดนได้เวลานี้มีโรคหลายอย่างที่เป็นอันตราย เช่น โรคเอดส์ วัณโรคที่กลับมาใหม่ มาลาเรีย โรคใหม่ๆ เช่น หวัดนก คนเป็นล้านๆ คนป่วยเป็นโรคที่ป้องกันได้และรักษาได้ เช่น ท้องร่วง หัด โรคทางเดินหายใจ คนตายส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ยากจน ไม่มีวัคซีน ไม่มีระบบสุขภาพ มีโรคที่เกิดจากน้ำสกปรก และยังมีโรคที่เกิดจากการทำตัวเอง (self inflicted) เช่น โรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่จัด หรือดื่มสุรามากเกินไป โรคระบาดบางอย่าง ระบาดอยู่เฉพาะบางท้องที่ แต่ติดต่อง่าย เช่น โรคไข Ebola ในแอฟริกา

โรคติดต่อที่ถือว่ารุนแรงที่สุดคือ โรค HIV/AIDS เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์ เริ่มพบในกลุ่มผู้รักร่วมเพศในทศวรรษ 1980 แพร่ไปโดยการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ป่วย และการรับเลือดที่มีเชื้อโรค ไวรัสเรียกว่า HIV (Human Immu-

nodeficiency Virus) และอาการป่วยเรียกว่า AIDS (Acquired Immuno Deficiency Syndrome) หมายถึง พยาธิสภาพที่เกิดจากระบบภูมิคุ้มกันโรคบกพร่อง ไม่มียาป้องกันหรือยาที่รักษาให้หายขาดได้ ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นสตรีและเด็ก (ติดโรคตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา) ผู้ป่วยมักจะถูกทอดทิ้งจนตายโดยไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

ตั้งแต่ ค.ศ. 2000 รัฐบาลสหรัฐอเมริกามีความเห็นว่าโรคเอดส์ทำให้รัฐบาลอ่อนแอ มีส่วนในการทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ เป็นปัญหาต่อการขยายการค้าระหว่างประเทศ มีปัญหาสังคมและปัญหาด้านประชากร ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางการเมืองและด้านการทหาร จากการวิจัย ทหารเป็นโรคเอดส์มากกว่าคนในช่วงอายุเดียวกันที่เป็นพลเรือน ในดินแดนที่มีความขัดแย้งทางการทหาร ในประเทศที่มีความขัดแย้งรุนแรงถึงกับมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ มักมีการข่มขืนอย่างมากมาย เป็นการแพร่โรคเอดส์ด้วย

โรค SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) เป็นโรคทางเดินหายใจรุนแรง มีอาการคล้ายโรคปอดบวม ระบาดในประเทศจีนช่วง ค.ศ. 2002-2003 กล่าวกันว่ามาตรการควบคุมโรคของจีนเข้าเกินไป โรคจึงแพร่ไปอีก 26 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย รวมมีผู้ป่วย 8,096 คน ตาย 774 คน (ตัวเลขมาจาก WHO ในหนังสือแต่ละเล่มเขียนจำนวนไม่เท่ากัน) เหตุที่โรคแพร่ไปได้รวดเร็วเนื่องจากผู้ป่วยเดินทางโดยเครื่องบิน โรค SARS จึงมีผลต่อเนื่องถึงปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องพึ่งรายได้จากการท่องเที่ยว (ดูตัวเลขรายได้ของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม)

ผู้ก่อการร้ายสามารถใช้เชื้อโรคร้ายๆ เช่น กาฬโรค แอนแทรกซ์ ฝีดาษ ฯลฯ ฆ่าให้เกิดความวุ่นวายปั่นป่วนได้หลายๆ แห่งในเวลาเดียวกัน ยิ่งกว่านั้นยังมีการเอาไปทำอาวุธชีวภาพ (biolo-

gical weapon) ที่เป็นอาวุธทำลายล้าง (weapon of mass destruction - WMD) ใน ค.ศ. 2001 มีการเอาเชื้อแอนแทรกซ์ทำเป็นผงสีขาวใส่ซองจดหมาย ในสหรัฐอเมริกา แอนแทรกซ์ (anthrax) ทำอาวุธได้ง่าย เพราะเป็นแบคทีเรียที่มี spore ที่สามารถอยู่นอกร่างกายได้นาน

นอกจากนั้น มีโรคไข้หวัดนกซึ่งติดถึงคนได้ และอาจจะกลายพันธุ์มาสร้างปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพ

ปัญหาคนพิการ ถือเป็นปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์อย่างหนึ่ง เราควรหาทางให้ผู้พิการมีโอกาสพัฒนาให้สามารถเรียนรู้ ประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้ แนวโน้มของวิวัฒนาการผู้พิการในปัจจุบันคือ ให้ผู้พิการใช้ความสามารถของตนเอง สามารถแข่งขันในโลกปัจจุบันได้ ลดการมีสิทธิพิเศษตามแนวความคิดเดิม

การศึกษาและความมั่นคงของมนุษย์

เมื่อไปทำงานกับโครงการอาหารโลก (World Food Program - WFP) ที่ประเทศอินเดีย ได้มีโอกาสสนทนากับผู้ปฏิบัติการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็กและโภชนาการ เขาเห็นว่า ถ้าคน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่ของเด็ก) มีการศึกษาแล้ว ปัญหาภาวะทุพโภชนาการจะลดลง การศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้เกิดความมั่นคง สร้างโอกาสความเท่าเทียม มีโอกาสได้ข้อมูล มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น และสามารถเสนอความต้องการของตนเอง นักการศึกษาพยายามปรับปรุงการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยต้องกำหนดปรัชญาการศึกษา เช่น มุ่งให้มีความรู้คู่

คุณธรรม เน้นความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ความรู้ด้านภาษา การศึกษาด้านต่างๆ เช่น พุทธิศึกษา (ความรู้วิชาการ) จริยศึกษา (สร้างคุณธรรม) พลศึกษา (ให้มีสุขภาพอนามัย) หัตถศึกษา (มีศิลปะ และทักษะในการใช้ฝีมือ) การศึกษาให้แก่บุคคลกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้ที่มีสติปัญญาดีหรือผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้ที่เรียนรู้ได้ช้า หรือมีสภาวะพิการ ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลคมนาคม การศึกษาของสตรีในถิ่นที่สตรีมีฐานะด้อย ผู้ที่ภาษาแม่ไม่ใช่ภาษาหลักของประเทศ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ ผู้อยู่ในภาวะสงคราม หรือความขัดแย้งที่มีความรุนแรง ฯลฯ (Education in emergencies and reconstruction) ฯลฯ การสร้างความเท่าเทียมต้องคิดถึงเรื่องรูปแบบการศึกษา ครูหรือผู้สอน และอุปกรณ์การสอน เช่น การศึกษาทางไกล

การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่จะเปิดเสรีเช่นเดียวกับการค้าอื่นๆ รวมทั้งจะมีการรวมกลุ่มสถาบัน กลุ่มนานาชาติ หรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น เพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพดีตรงตามความต้องการของผู้เรียนในราคาที่ถูกลงกว่า ดังนั้น การจัดการศึกษาของไทยจะต้องพยายามปรับตัวให้ทัน นอกจากความรู้ภาษาไทยอันแสดงเอกลักษณ์และเอกราชของประเทศ และความรู้ทางวิชาการแล้ว ความรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาที่นิยมใช้ บันเทิง สื่อสาร ข้อมูลและความรู้ต่างๆ รวมทั้งทักษะการจัดการความรู้และการสร้างนวัตกรรม จะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ กล่าวโดยสรุป การศึกษาเป็นการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์

ความเดือดร้อนสูญเสียของมนุษย์ ที่เกิดจากสงคราม และการก่อการร้าย (สงครามนอกแบบ?)

- กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

ในสงคราม ประชาชนมักจะประสบภัย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งใจโจมตีเช่นฆ่าประชาชน หรือว่าเป็นการโดนลูกหลง นอกจากบุคคลแล้ว สิ่งที่สำคัญเสียคือ สถานที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น โรงพยาบาล สถานอนามัย โรงเรียน ไฟฟ้า โทรศัพท์ บ้านช่องและที่ทำกินของชาวบ้าน วัดวาอาราม ศิลปวัตถุและศิลปสถาน ฯลฯ

ผลกระทบของสงครามต่อบุคคล

แต่ก่อนนี้สงครามหมายถึงทหารสู้รบกัน มักมีการตั้งกฎกติกาควบคุมแนวปฏิบัติ กฎในการทำสงครามที่เก่าแก่ที่สุดเห็นจะเป็นกฎที่ปรากฏในมหาภารตยุทธ์ มหากาพย์ของอินเดีย ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงเกือบ 3,000 ปีมาแล้ว กฎที่ยังคงใช้อยู่ เช่น International Humanitarian Law (IHL) ที่ตั้งขึ้นตาม Geneva Convention คู่รบทั้งสองฝ่ายล้วนละเมิดกฎเหล่านี้ทั้งสิ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 20 พลเรือนรับผลร้ายของสงครามกว่า 80%

ในสงครามโลกครั้งที่ 1 โกลัฯ สนามรบที่แวร์ดัง (Verdun) ในฝรั่งเศสทำการเพาะปลูกไม่ได้ ในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ระเบิดนิวเคลียร์ที่สหรัฐอเมริกาทิ้งที่ฮิโรชิมาและนางาซากิ โดนพลเรือนมากกว่าทหาร ในสงครามเวียดนาม ทหารอเมริกันโรยฝนเหลือง จนกระทั่งปลูกพืชไม่ได้และคนในบริเวณใกล้เคียงป่วยหรือพิการพิการ

ในสงครามอิรัก มีการใช้เกราะมนุษย์ (human shields) การปลอมตราบาซาด ทหารแต่งตัวเหมือนพลเรือน หลังจากสหรัฐอเมริกายึดครองอิรักได้แล้ว ทหารและพลเรือนตายเพิ่มขึ้นอีกมาก ที่ร้ายคือ ปัญหาทางสาธารณสุข เกิดโรค

ระบาดที่เคยควบคุมได้แล้ว และเด็กขาดอาหารมากมาย

นอกจากนั้นยังมีต้นทุนเสียโอกาสที่เกิดจากการทำสงคราม เงินที่เสียไปในการทำสงคราม น่าจะนำไปในการศึกษา ทำถนน สร้างโรงพยาบาล หรือทำอะไรที่ทำให้คุณภาพชีวิตมนุษย์ดีขึ้น

อาวุธขนาดเล็ก เช่น ปืน ลูกกระเบิดมือ กับระเบิด ฯลฯ สามารถทำลายชีวิตของพลเรือนจำนวนมาก แม้แต่หลังเหตุการณ์สู้รบอาวุธเหล่านี้ยังเป็นภัยร้ายแรงอยู่เป็นเวลานาน

ผลของสงครามต่อสังคม

หลายประเทศใช้เด็กเป็นทหาร (อายุต่ำกว่า 18) ในสงครามกลางเมือง ทหารทั้งสองฝ่ายที่รบกันเป็นเด็ก ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย เด็กหญิงมักถูกข่มขืน หรือจับมาเป็นทาสทางเพศ เด็กพวกนี้พ่อแม่มักจะถูกฆ่าตายต่อหน้าเด็ก เด็กที่ใช้อาวุธเบาเคลื่อนไหวได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ และเข้าใกล้ฝ่ายตรงข้ามได้มากกว่า การใช้เด็กราคาไม่แพง กินน้อยกว่าผู้ใหญ่ และครอบงำได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ เด็กเหล่านี้ตาย พิการ และมีสภาพจิตใจเสื่อมโทรม ขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้สังคมสูญเสียคนที่จะมาพัฒนาประเทศทั้งรุ่น นอกจากนี้ทำให้เกิดความแตกสามัคคีระหว่างประเทศและในประเทศเดียวกัน

ผลของสงครามต่อสิ่งแวดล้อม

การที่สิ่งแวดล้อมถูกทำลายเป็นผลโดยตรงกับความมั่นคงของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ในการตั้งฐานทัพอเมริกัน แต่เดิมก็จะมีระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม แต่ต่อมามีจะมีข้อยกเว้นต่างๆ นานาที่ฝ่ายทหารเห็นว่าจำเป็น เช่น การไม่รีบกำจัดสารพิษที่เกิดจากเชื้อเพลิงจรวด การทดสอบอาวุธในมหาสมุทรมีผลต่อสัตว์ ฝ่ายกิจการทหารเห็นว่าถ้าไปเอาใจใส่เรื่องสิ่งแวดล้อมเกินไป ความพร้อมทางการทหารจะลดลง

มีข้อควรพิจารณาคือ

○ การผลิตและการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ เป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม สารกัมมันตภาพรังสีที่ออกมาเป็นภัยต่อสุขภาพมนุษย์ แม้แต่ผู้ปฏิบัติงานก็ได้รับผลกระทบ กองทัพอเมริกันต้องจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ

○ การทิ้งระเบิดที่ผ่านมามีตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ทำลายป่า เชื้อน ฟาร์ม ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ (biological diversity) ทำให้ประชาชนไม่สามารถทำกินในที่เดิม ต้องบุกเบิกต่อไป

○ ในสงครามนอกแบบ เช่น สงครามเวียดนาม ฝ้ายตรงข้ามมักอาศัยภูมิประเทศในการกำบังตัว ดังนั้นกองทัพสหรัฐฯ จำเป็นที่จะใช้สารเคมีโรยให้ใบไม้ร่วง ใช้สารเคมีทำลายแหล่งเพาะปลูกเพื่อมิให้ฝ้ายตรงข้ามหาเสบียงอาหารได้ การกระทำเช่นนี้ทำลายระบบนิเวศ ทำให้เกิดมลพิษ สภาพสุขภาพเสื่อมโทรม เป็นผลต่อประชาชนในท้องถิ่น ยิ่งกล่าวกันว่าเด็กยุคใหม่ในแถบนั้นที่พิการอาจจะเป็นเพราะได้รับผลจากการที่คนรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายได้รับสารพิษ ทำให้ความพิการกลายเป็นปัญหาทางพันธุกรรม

○ ตอนที่ซัดดัม ฮุสเซน เข้าบุกคูเวตมีการเผาบน้ำมัน สารคาร์บอนที่เผาไหม้ เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม น้ำมันที่ไหลลงทะเลทำลายสัตว์น้ำและสัตว์ที่อาศัยตามชายฝั่ง กับระเบิดและอาวุธอื่นๆ ของทั้งฝ่ายอิรักและฝ่ายสัมพันธมิตรที่ระเบิดขึ้นมาในภายหลัง ทำให้คนจู่ป่า และสัตว์ต่างๆ ตาย

○ กากยูเรเนียมที่ใช้ทำอาวุธ ไหลลงน้ำ ซึมลงดินเป็นอันตรายมาก

○ การสู้รบในหลายประเทศอาศัยทุนจากการค้ายาเสพติด เช่น การหาทุนซื้ออาวุธ ด้วยการค้าฝิ่น เป็นต้น

ความมั่นคงของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

○ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้มีผลต่อการย้ายประชาชนออกจากพื้นที่

○ การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้สุขภาพดีขึ้น

สื่อมวลชนกับความมั่นคงของมนุษย์

○ เผยแพร่ความรู้ เช่น ความรู้ในการป้องกันโรค ความรู้ด้านการทำมาหากิน

○ เผยแพร่ให้ประชาชนในสังคมรู้ถึงความทุกข์ยากของผู้อื่น

เทคโนโลยีใหม่ ๆ กับความมั่นคงของมนุษย์ในอนาคต

คริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการก้าวกระโดดของเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีขนาดจิ๋วต่างๆ ทั้งในระดับเซลล์ โมเลกุล และอะตอม ที่สัมผัสไม่ได้ด้วยตาเปล่า อาทิ เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีอวกาศ เทคโนโลยีนิวเคลียร์ นาโนเทคโนโลยี และเทคโนโลยีวัสดุ เป็นต้น แม้เทคโนโลยีระดับสูงจะมีคุณอนันต์สามารถปรับปรุงชีวิตมนุษย์ดีขึ้น แต่เทคโนโลยีอาจจะก่อมลภาวะคุกคามสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์และอาจเป็นฐานอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจได้ด้วย เทคโนโลยีจะดีหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับนำไปใช้งาน ดังนั้น ในอนาคตปัจจัยความมั่นคงของมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม

ตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีชีวภาพด้านวิศวกรรมเนื้อเยื่อ (tissue engineering) และอวัยวะของมนุษย์จากเซลล์ต้นกำเนิด (stem cells) พันธุวิศวกรรม (genetic engineering) และการทำโคลนนิ่ง (cloning) มีประเด็นเกี่ยวกับความ

มั่นคงของมนุษย์ ดังนี้

- แหล่งที่มาของเนื้อเยื่อ สติและกรรมสิทธิ์
ในเนื้อเยื่อ อวัยวะ และพันธุกรรม

- ความปลอดภัย และความเสียหายของผู้รับ
บริการ

- ความเท่าเทียมในการรับบริการ

- ปัญหาด้านชีวจริยธรรม และข้อกฎหมาย
ต่างๆ

ฯลฯ

การให้การศึกษแก่คนยุคใหม่ให้มีความรู้
และความตระหนักในบทบาทของเทคโนโลยีใหม่ๆ
เหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็น การปฏิเสธเทคโนโลยีใหม่ๆ
ด้วยวิตกเรื่องความปลอดภัยไม่น่าจะเป็นการแก้
ปัญหาที่ถูกทางในโลกยุคไร้พรมแดน

สรุป

เรื่องความมั่นคงของมนุษย์เป็นพื้นฐานของ
ความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และสังคม เป็นเรื่อง
ครอบคลุมเวลาที่หาขอบเขตได้ยาก ความมั่นคงที่
ศึกษากันมาแต่ก่อนเป็นเรื่องที่พิจารณาในกรอบ
ของชาติ แต่เมื่อศึกษาความมั่นคงของมนุษย์
จะต้องมองในทรศนะของกลุ่มคนหรือปัจเจก
บุคคล ซึ่งบางครั้งก็อาจจะมีผลทำให้เกิดความไม่
มั่นคงของชาติ หรือชุมชนระหว่างประเทศ ที่
เราต้องหาความพอดีหรือคอยปรับให้เกิดความ
พอดีในบริบทใหม่ๆ อยู่เสมอ นอกจากนั้นยังเป็น
แนวใหม่ในการมองปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหา
พลังงาน และปัญหาใหม่ๆ ที่ท้าทายมนุษย์ใน
ศตวรรษนี้

เอกสารอ้างอิง

Gould, Benjamin J. and Lazarus, Liora (editors). **Security and Human Rights**, 2007.

Kay, Sean. **Global Security**, 2006.

Large, Judith and Sisk, Timothy D. **Democracy, Conflict and Human Security: Persuing Peace in the
21st Century**, 2006.

MacFarlane, S. Niel and Yuen Foong Khong. **Human Security and UN, a Critical History**, 2006.

Picciotto, Robert. Olonisakin, Funmi, Clarke, Michael. **Global Development and Human Security**, 2007.

websites

www.humansecuritynetwork.org

www.m-society.go.th

www.hrw.org

www.amnesty.org

www.fao.org

www.who.int/en

www.unesco.org/ilep/eng/focus/emergency/emergency_1.htm